

хтось страждав, помирав, гинув, хтось тріумфував. А ми шаленіли від невідомості, і танцювали» [3].

Як ми раніше наголошували, тілесна підготовка вихованок інститутів шляхетних дівчат не обмежувалась уроками танців. З початку XIX ст. навчальні програми жіночих закладів передбачали викладання такої дисципліни як гімнастика. З 1852 р. за ініціативи голови Учбового комітету П. Ольденбурзького дівчата розпочали опановувати нову дисципліну – каліністію – спеціальну гімнастику, розроблену шведським гімнастом Густавом Паулі для дівчат. Заняття каліністією проводились під наглядом лікаря. Додатково рекомендувалось під час занять уникати виконання складних вправ й обов'язково враховувати фізичний стан кожної вихованки [5, 187].

Викладання гімнастики зводились до виконання нескладних вправ під керівництвом викладачки. Для занять гімнастикою дівчатам видавали спеціальну форму, що складалась із легкої сіро-блакитної сукні довжиною до половини голени та з напівкороткими рукавами [3].

Повсякденне життя дівчат також доповнювалось прогулянками на свіжому повітрі та купанням у річці в літній час [1, 251]. Однак, серед спогадів випускниць інститутів шляхетних дівчат зустрічається інформація про відсутність належної уваги фізичному вихованню, тому дівчата росли кволими і хворобливими [1, 234].

Отже, аналіз джерельних матеріалів нам дозволяє стверджувати, що тілесне виховання випускниць інститутів шляхетних дівчат зводилось до відвідування уроків танців та гімнастики. Заняття з танців, що мали практичне значення, викладались на належному рівні, тоді як з гімнастики – зводились до виконання елементарних вправ. Серед спогадів зустрічається інформація про незадовільний стан здоров'я дівчат через відсутність належної уваги до проблем фізичної культури вихованок.

Список використаної літератури:

1. Институты благородных девиц в мемуарах воспитаниц / Сост. Г. Мартынов. – М., 2013.
2. Кондратович Н. Д. Страницы из дневника [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.otkudarodom.ua/ru/stranicy-iz-dnevnik-kondratovich-nadezhda-dmitrievna>
3. Морозова Т. Воспоминания о Харьковском институте благородных девиц [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://beloe-dvijenie.livejournal.com/480598.htm>
4. Соколова А. И. Из воспоминаний смолянки [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://az.lib.ru/s/sokolowa_a_i/text_1901_iz_vospminany_smolyanki.shtml
5. Соколова Н. Д. Формування здорового способу життя вихованок інституту шляхетних дівчат в Україні (XIX – поч. XX ст.) / Н. Д. Соколова // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2015. – № 2. – С. 186 – 189.
6. Черепнин Н. П. Императорское воспитательное общество благородных девиц: исторический очерк (1764–1914) / Н. П. Черепнин. – Петроград, 1915. – Т. 3.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Соколова Н. Д.

Є. Р. Циганник

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СТАНОВЛЕННЯ СТЕПАНА БАНДЕРИ ЯК БОРЦЯ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

В українському націоналістичному русі XX ст. яскраво виділяється постать Степана Бандери, з ім'ям якого часом асоціюється національно-визвольна боротьба українського народу модерного часу. Окупанти охрестили всіх учасників українського опору за прізвищем Провідника ОУН – бандерівцями. Сам же Бандера для багатьох українців став символом безкомпромісної революційної боротьби [5, 71].

Водночас, і досі навколо імені Степана Бандери точаться суперечки. Його постать вже давно стала об'єктом досліджень, необхідною умовою яких є публікація документів та матеріалів, котрі б об'єктивно висвітлювали його життя і діяльність. Про нього написали багато негативного за часів панування комуністичної ідеології, і тому якась частина українського суспільства ставиться до його імені вороже й досі. Натомість історичні факти

дозволяють вести мову про самопожертву і героїзм Степана Бандери та його однодумців й соратників [3, 12].

На момент входження Західної України до складу СРСР в історичній науці панувала офіційна марксистсько-ленінська ідеологія, тож дослідження тієї чи іншої проблеми, що стосувалася б безпосередньо участі оунівців в формуванні української незалежності, лежало на плечах діаспорних дослідників. Питання з історії діяльності українських націоналістів розглядали дослідники В. Косик, О. Вовк, Н. Варварцев, Д. Веденєєв, Г. Биструхін та ін.

Степан Бандера народився 1 січня 1909 р. в с. Стрий Угринів у сім'ї греко-католицького священника. Дитячі роки пройшли під впливом національно-визвольних змагань 1917-1920 рр. та діяльності УВО. Цікавим є те, що Степан не навчався в початковій школі, адже його дитинство припало на роки Першої світової війни, коли первинна ланка освіти не працювала [1, 7].

Формування його національної свідомості розпочалося ще з юних років. Належність до родини священника визначила подальшу долю Степана Бандери, його глибокі релігійні переконання. У своїй повсякденній політичній діяльності він керувався Божими заповідями, етикою християнського життя [4, 9].

Та незважаючи на те, що його сім'я майже повністю належала до духовного стану(матір Мирослава була дочкою священника), батько Степана Андрій в роки Першої світової війни не побоявся виступити проти окупанта і піти на захист рідної країни. Отець Андрій у 1918 р. був організатором встановлення української влади у Калуші, він формував військові загони з селян. Осип Бандера (дядько) також був активним громадсько-політичним діячем, бійцем УСС. Загалом, родина Бандер завжди виховувала в своїх дітях патріотичність та силу, витримку, волелюбність [6, 8].

Степан розпочав гартування свого тіла та душі для подальшої боротьби з шкільного віку. Розповідь про героїчну Ольгу Басараб, члена УВО, яка загинула в польській тюрмі через тортури, настільки сильно вразила хлопця, що 14-річний Степан вирішив відтворити тортури польських поліцаїв на собі. Цей вчинок він пояснив жагою підготовки до майбутніх катувань та знущань [6, 14].

У 1919-1927 рр. Степан Бандера навчався у Стрийській гімназії, а в 1928-34 рр. – на агрономічному відділі Львівської політехніки. Поряд із навчанням він вів активну громадсько-політичну діяльність, зокрема поза його увагою не zostались пластунський загін «Червона Калина», товариства «Просвіта», «Луг», «Основа», «Сокіл», «Сільський господар» та ін. [2, 5].

Способу життя Степана міг позаздрити будь-який активний діяч того часу. Як він сам писав про себе: «У своїх студентських роках я брав активну участь в організованому українському національному житті[...]. До моїх спортивних занять належали біги, плавання, лещетарство, кошиківка і передусім мандрівництво. У вільний час я залюбки грав у шахи, крім того співав у хорі та грав на гітарі і мандоліні. Не курих і не пив алкоголю» [2, 5].

1928 р., у 19-річному віці, Степана Бандеру прийняли до лав Української Військової Організації (УВО), де він був зарахований до розвідувального відділу, а згодом переведений у референтуру пропаганди. Юний Бандера займався поширенням націоналістичних ідей, в які палко вірив сам. Його діяльність була помічена польською поліцією, за що його і вперше заарештували в грудні 1928 р. в Калуші [5, 73].

2 лютого 1929 р. виникла Організація українських націоналістів як реакція на неорганізованість та розрізненість націоналістичних об'єднань. Свою головну мету – незалежність України – ОУН збиралася досягти за допомогою національної революції, тобто шляхом збройної боротьби проти польських та радянських окупантів. Рішення боротися саме в такий спосіб було зумовлене тим, що антирадикальні методи не були ефективними. Того ж року Степан Бандера став її постійним членом [5, 74].

Яскравим свідченням патріотизму Степана є те, що для вступу в ОУН він «приписав» собі ще один рік, адже організація приймала членів виключно з двадцяти одного року. Незважаючи на свій юний вік, С. Бандера дуже швидко зайняв лідерські позиції та став однією з впливових фігур серед членів організації на місцях [7, 55].

З перших днів членства С. Бандера взяв участь у I конференції ОУН Стрийського округу, займався розповсюдженням підпільної націоналістичної літератури. Одночасно він виконував різні функції у відділі пропаганди, а в 1930 р. став вести відділ підпільних видань, потім техніко-видавничий відділ. З початку 1931 р. очолив відділ доставки нелегальних видань з-за кордону. Ця робота проявила найкращі якості Степана і утвердила його організаційні здібності. Завдяки його роботі серед українського населення поширились журнали «Сурма», «Пробудження нації», «Український націоналіст», безпосередньо в Польщі друкувався журнал «Юнак» [7, 57].

Особлива увага належить і конференціям, що проходили поза межами України. Загалом заслугою Бандери є встановлення зв'язків з іншими членами націоналістичних об'єднань. У своїй праці «Мої життєписні дані» Степан Бандера описав це так: «В липні 1932 р. я з кількома іншими делегатами від КЕ ОУН на ЗУЗ брав участь у Конференції ОУН у Празі (т. зв. Віденська Конференція, яка була найважливішим збором ОУН після основуючого конгресу). У 1933 р. відбулися теж ширші конференції в Берліні і в Данцігу, на яких я теж був. Крім того, на вужчих конференціях-зустрічах я мав кілька разів змогу говорити про революційно-визвольну діяльність Організації з Провідником УВО-ОУН сл. п. полк. Євгеном Коновальцем та з його найближчими співпрацівниками» [1, 6].

У 1933 р. до рук польської розвідки потрапив т. зв. архів Сеніка – 418 оригіналів та 2055 копій організаційних документів, унаслідок чого поліція провела масові арешти членів ОУН. Більшість керівного активу організації, у т. ч. і Степана Бандеру, було заарештовано 14 червня 1934 р., о 5-6 год. ранку, в Академічному домі у Львові. 18 листопада 1935 р. у Варшаві розпочався судовий процес над членами ОУН. Варшавський процес привернув лише дедалі більше людей на сторону Степана Бандери – явище, повністю протилежне тому, на що розраховувала польська влада. Степан Бандера та його товариші перетворили Варшавський процес на форум пропаганди ідеї національно-визвольної боротьби. Вони звинувачували Польщу в знуванні над українським народом. С. Бандера був прикладом для інших підсудних, своїми демонстративними виступами надихав їх на активний спротив [5, 83].

Зрештою, в уяві значної частини українців, особливо молоді, Степан Бандера став справжнім героєм, незламним борцем за права й честь нації. В результаті його чітких життєвих норм та рішучих дій він заслужив глибоку пошану серед українського населення, а серед членів ОУН та УПА здобув міцний, непохитний авторитет.

Степан Бандера є непересічною особистістю. До кінця свого життя (15 жовтня 1959 р.) він боровся проти гніту сусідніх держав; його не зломали ані війна, ані нескінченні арешти. Можна сміливо стверджувати, що ця людина є символом боротьби за незалежність і волю України. Для сучасного покоління він став взірцем справжнього патріота і націоналіста.

Список використаної літератури:

1. Бандера С. Мої життєписні дані // Воля і Батьківщина. – Львів, 1999. – Чис. 1 (14 / 30). – С. 1-13
2. Бандера С. Перспективи Української Революції. З передмовою Ярослава Стецька. – Мюнхен : Цицero, 1978. – 632 с.
3. Дужий П. Степан Бандера – символ нації. Ескізний нарис про життя і діяльність Провідника ОУН : У 2-х т. – Львів: Галицька Видавнича Спілка, 1996 – Т.1. – 190 с.
4. Мірчук П. Степан Бандера символ революційної безкомпромісності. – Нью-Йорк; Торонто, 1961. – 159с.
5. Посівнич М. Становлення Степана Бандери як крайового провідника ОУН // Український визвольний рух. – 2004. – №3. – С. 71-85.
6. Посівнич М. Степан Бандера – життя, присвячене свободі. – Торонто, 2008. – 110 с.
7. Частий Р. В. Степан Бандера: мифы, легенды, действительность. – Харьков: Фолио, 2015. – 382 с.: ил. (Время и судьбы)

Науковий керівник: д. і. н., професор Масненко В. В.